

voldoende Duitse treinen te laten rijden op het Nederlandse net – de Spoorwegstaking zou dus geen belangrijk nadelig effect meer hebben op de Duitse belangen in engere zin. Hoe dat zij, het besluit tot het hermetisch afsluiten van de grote steden in het westen werd niet uitgevoerd. Er viel een ander besluit waarop volgens von der Wense vooral Rauter en Fiebig zouden hebben aangedrongen: alle voedseltransporten naar het westen des lands zouden onmogelijk worden gemaakt; vermoedelijk is dit besluit op woensdag 27 september in werking getreden – het kan dus één of enkele dagen eerder zijn genomen. De uitvoering was betrekkelijk eenvoudig. Voor de bedoelde voedseltransporten kwamen slechts binnenschepen in aanmerking – het werd die schepen onmogelijk gemaakt, het IJsselmeer over te steken; veel schepen werden daarbij in beslag genomen en die inbeslagnemingen, volgend op die welke zich eerder in september hadden voorgedaan (toen waren schepen gevorderd met het oog op het overzetten van het Duitse Vijftiende Leger over de Westerschelde), leidden er toe dat talloze schippers zich met hun schip verborgen; sommige schippers lieten hun schip zelfs zinken.

Niet alleen het voedselvervoer naar het westen des lands had Seyss-Inquart verboden, maar ook dat vervoer in het westen. Dat laatste vervoer werd door een van von der Wense's ambtenaren toegelaten, maar ging desondanks spoedig haperen. In het westen had de actie ten behoeve van de oversteek van het Vijftiende Leger de schippers al schichtig gemaakt – berichten van wat in de IJsselmeerhavens geschiedde, versterkten hun wens om met hun eigendom uit Duitse handen te blijven. Daar kwam nog bij dat de vliegtuigen van de *Second Tactical Air Force* in het gebied van de grote rivieren en op de Zuidhollandse en Utrechtse wateren menigmaal schepen onder vuur namen waarbij opvarenden het leven verloren. Ook auto's die bij de voedselvoorziening in het westen waren ingeschakeld, werden beschoten – dergelijke auto's werden trouwens ook in grote getale door de *Wehrmacht* gevorderd. Talrijke transportondernemers volgden het voorbeeld van de schippers: zij lieten hun transportmateriaal onderduiken.

Omtrent het Duitse vervoersembargo werd niets gepubliceerd. Eind september geïnterviewd door de hoofdredacteur van de *Deutsche Zeitung in den Niederlanden*, beperkte Seyss-Inquart zich er toe, zijn '*Sorge um das Land und seine Bewohner*' te onderstrepen (notabene!) en er op te wijzen dat de *Wehrmacht* 'in dem Augenblick, in dem die Eisenbahner auf Aufforderung des Feindes den Streik . . . begannen, . . . auf alle Verkehrsmittel zurückgreifen (musste), um ihre eigenen Belange für jeden Fall zu wahren. So werden in wenigen Wochen sich ernste Schwierigkeiten für die Bedarfsdeckung des Landes, sowohl